

**HOVEEL
VAKANTIEDAGEN
HEEFT
EEN VARKEN?**

MARJOLEIN DE ROOIJ

HOEVEEL
VAKANTIEDAGEN
HEEFT
EEN VARKEN?

OVER NUT EN NOODZAAK
VAN DE VAKBOND VOOR DIEREN

NOORDBOEK

© 2023 Marjolein de Rooij | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp: Daphne van Langen

Boekverzorging: Bart van den Tooren

Druk: Wilco, Amersfoort

ISBN 9789056158088

NUR 730 | 940

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

WWW.NOORDBOEK.NL

INHOUD

- 7 Voorwoord
- 11 Samenvatting
- 15 **Deel 1: De vakbond**
- 16 Tijd voor dieren
- 21 Dieren zonder rechten
- 25 Dieren die werken
- 31 Teamverband
- 37 De eisen van de Vakbond voor Dieren
- 41 **Deel 2: Zes rechten van een werkend dier**
- 42 Introductie
- 45 Recht op een veilige werkomgeving
- 51 Recht op een gezonde werkomgeving
- 72 Recht op een sociaal leven en privacy
- 86 Recht op rust, vakantie en pensioen
- 93 Recht op een geweldloos leven
- 100 Recht op inspraak
- 109 Conclusie

111	Deel 3: Werkende dieren en de wet
112	Kwetsing van de zedelijkheid
117	Het belang van de markt
124	Rechtssubject en rechtsobject
129	Deel 4: Hoe dan?
130	Introductie
132	Politieke vertegenwoordiging
137	Vakbond in actie
143	Dierentaal
148	Wie vertegenwoordigt dan de dieren?
152	Raad van Dieren
157	Ten slotte
160	Dankwoord
162	Noten

VOORWOORD

Zo'n twee jaar geleden kwam een groepje dierenbeschermers bij elkaar. We spraken over innovatieve, onorthodoxe methoden om dierenwelzijn in de veehouderij te verbeteren. De oprichting van de Partij voor de Dieren, waar ik nauw bij betrokken was, was bijna twintig jaar geleden. Van een partij om over te grinniken is zij uitgegroeid tot een volwaardige politieke partij waar niemand meer omheen kan. Dierenwelzijn is op de politieke en maatschappelijke agenda gezet en blijft daar. De dieren hebben een serieuze vertegenwoordiging gekregen. Maar de veranderingen in de veehouderij gaan ons nog veel te langzaam, het leed is onnoemlijk groot. Tegelijkertijd is de kennis over dieren, over hun intelligentie, hun emoties en hun vele vormen van communicatie alleen maar toegenomen. Het leven dat de miljoenen dieren in de veehouderij leiden is daardoor nog schrijnender dan we al dachten. We moeten het tij keren. Voor eens en voor altijd. We hebben een nieuw revolutionair idee nodig. Toen zei een van ons, Marc de Droog, opeens: 'Laten we een dierenvakbond oprichten!' En zo geschiedde.

Sinds dat moment ben ik fulltime vakbondsleider. Samen met dierenbeschermers heb ik het concept van een Vakbond voor Dieren verder ontwikkeld. Ik heb de geschiedenis van de vakbeweging bestudeerd en parallellen gezien tussen arbeiders in de negentiende eeuw en de dieren in de veehouderij. Ik heb gesproken met mensen van het ministerie van Sociale Zaken die alles weten van cao's. Met mensen van de menselijke vakbonden, die de kunst van het onder-

handelen verstaan en mij vertelden dat het eerste doel van de vakbond is om aan tafel te komen: zorg dat je namens het dier aan tafel zit, ga in gesprek met werkgevers en de overheid. Zij hebben ons werk richting gegeven. Ik heb gesproken met wetenschappers in binnen- en buitenland. Over werkende dieren, dieren met een baan, dieren met arbeidsrechten. Ik volgde symposia, congressen en nam deel aan meetings met wetenschappers van over de hele wereld om samen na te denken over op welke manier werkende dieren (arbeids-) rechten kunnen krijgen. In Nederland sprak ik met wetenschappers op het gebied van de dierenethiek, dierentaal, dierenrechten en dierengedrag. Mijn werkkamer veranderde langzaam in die van een verstrooide professor, waarbij alle publicaties die ik las op stapels, gesorteerd op diersoort of gedragingen, op de vloer terecht kwamen. Mijn collega-vakbondsleider Judith van Ooijen bracht energie zodra de mijne opraakte. Haar logica en scherpe blik zijn onmisbaar geweest de afgelopen jaren.

Ik heb tientallen boeren bezocht. Hoofdzakelijk boeren die hun dieren met respect, compassie en dankbaarheid houden, voor zover dat mogelijk is als ze aan het eind van hun werkende leven naar de slager gaan. Met hen sprak en spreek ik over hun rol van werkgever en onze rol als vertegenwoordiger van hun werknemers. Ze hebben mij op het idee gebracht van de zes arbeidsrechten voor werkende dieren zoals ik ze in dit boek formuleer. Ook maakten ze duidelijk dat er een groeiende groep boeren is die echt anders wil. Deze boeren vinden dat het anders moet. Boeren die weten wat hun dieren zeggen, die naar ze luisteren en voor zover mogelijk rekening houden met hun mening. Veel van hen dachten serieus mee over de invulling van hun werkgeverschap. Deze groep gaf mij hoop.

Ik gaf lezingen en verzamelde feedback uit het goedgezinde publiek. Hun vragen scherpten mijn inzichten. Ik schreef opinieartikelen en analyseerde de reacties. Met uitzondering van een brief die ik in *de Volkskrant* schreef, kreeg ik alleen maar positieve reacties. Alleen toen ik voor zwangerschapsverlof voor melkkoeien pleitte in *de Volkskrant*, kwamen er bedreigingen. Maar die zijn daarna overspoeld door het grote aantal leuke, grappige en interessante mails die uit het hele land in mijn inbox terecht kwamen.

Ik adopteerde vijf voormalige leghennen,¹ die nu in mijn tuinderondscharrelen. De kennis die ik heb opgedaan over kippen breng

ik in de praktijk. Ik zie wie vriendinnen zijn en wie elkaar liever uit de weg gaan. Ik zie hun enorme behoefte aan het onderzoeken van de grond en het zoeken van voedsel. Ze zijn echt de hele dag in touw. Zodra ik de achterdeur opendoe om de dieren eten te brengen, komen de vijf kippen aangerend. Hun hoofdjes naar voren gericht, hun vleugels iets naar achteren voor de stroomlijn. Hun poten in een galoptempo, waardoor ze iets waggelen. Hun geklets is voor mij onverstaaanbaar, maar heeft een duidelijk opgewonden toon. Dankzij hen start ik iedere dag met een glimlach.

Het kan niet anders dan dat het tij gaat keren. Daar ben ik van overtuigd. Ik hoop en wens dat dit boek bijdraagt aan de versnelling van het keerpunt. Ik hoop dat ik nog mag meemaken dat we met schaamte terugkijken op de wijze waarop we in de jaren twintig met dieren omgingen. Want dat hun leed ontzaglijk groot is, lijdt geen twijfel. En dat we het niet wisten, dat houdt niet langer stand. We weten het wel.

SAMENVATTING

Werkende dieren zijn dieren die zich inzetten ten behoeve van onze voedselvoorziening, onze veiligheid en ons vermaak, dieren die een (financiële) bijdrage leveren aan het bedrijf waarvoor zij werken. Werkende dieren die voor de productie van voedsel gebruikt worden zijn er slecht aan toe. Een groot deel van de werkende dieren heeft pijn als gevolg van de huisvesting of de manier waarop ze zijn gefokt. Kippen met gebroken borstbenen, vleeskuikens die door hun gewicht niet meer kunnen lopen, koeien met uierontstekingen en doorgezakte ruggen, varkens met afgebeten staarten. Ze slijten hun lange, saaie dagen in grote stallen zonder daglicht. Veel dieren zijn getraumatiseerd omdat ze zonder hun ouders zijn opgegroeid. Verveling is een groot probleem en tast hun geestelijke gezondheid aan. Onderzoeken bevestigen keer op keer dat dit leed geen uitzondering is maar de alledaagse praktijk. Ander onderzoek laat zien dat dieren voelende wezens zijn met emoties en met een eigen taal. Werkende dieren zijn een essentieel onderdeel van de veehouderij, maar worden in de meeste gevallen ronduit slecht behandeld.

Voor deze werkende dieren heb ik dit boek geschreven, en, samen met anderen, de Vakbond voor Dieren opgericht: vakbondvoordieren.nl. De Vakbond voor Dieren streeft naar de toekenning van arbeidsrechten aan werkende dieren. Arbeidsrechten beschermen werknemers tegen uitbuiting en onrechtvaardige behandeling door werkgevers.

Er zijn grote overeenkomsten tussen werkende dieren en de arbeiders die honderdvijftig jaar geleden van het platteland naar de stad trokken, en daar in de fabrieken te maken kregen met uitbuiting door hun werkgevers. De vakbeweging kwam met succes op voor deze mensen toen bleek dat ze daar individueel niet toe in staat waren. De Vakbond voor Dieren komt op voor werkende dieren in de veehouderij. Deze dieren hebben geen enkel recht, ze zijn juridisch vergelijkbaar met een televisie of een auto. De Wet dieren, waar de werkende dieren onder vallen, is eigenlijk een gebruikswet waarin is vastgelegd wat mensen met dieren mogen doen zonder hiervoor bestraft te worden. De intrinsieke waarde van het dier wordt er wel in erkend, maar dit gegeven kent geen gevolgen.

Bij mensen begint de dialoog tussen werkgevers en de vakbond bij de werknemers. Zij uiten hun ongenoegen, laten weten waar ze wel en niet tevreden over zijn en vragen vertegenwoordigers om hun belangen te behartigen. Bij dieren is dit niet anders. Door het gedrag dat dieren laten zien, de geluiden die ze maken en het verzet dat ze plegen, geven ze aan waar de schoen wringt; waar hun werkomstandigheden niet voldoen aan minimale eisen. Het arbeidsrecht ziet werknemers als partner in de sociale dialoog tussen werkgevers en werknemer. Die rol verdienen werkende dieren ook.

In dit boek beschrijf ik zes arbeidsrechten die naar mijn mening ieder werkend dier moet krijgen. Deze zes arbeidsrechten zijn:

- 1) Het recht op een veilige werkomgeving
- 2) Het recht op een gezonde werkomgeving
- 3) Het recht op een sociaal leven en privacy
- 4) Het recht op rust, vakantie en pensioen
- 5) Het recht op een geweldloos leven
- 6) Het recht op inspraak

Niet ieder recht is voor iedere diersoort hetzelfde in te vullen, er is maatwerk nodig. Maar het uitgangspunt is duidelijk: werkende dieren moeten wettelijk worden beschermd tegen uitbuiting door hun werkgevers én ze moeten de mogelijkheid tot inspraak in hun eigen werkomstandigheden krijgen. Dat kan op heel veel manieren. Dieren kunnen in hun gedrag, met taal en lichaamscommunicatie heel goed duidelijk maken wat ze wel en wat ze niet willen. Met een

op te richten Raad van Dieren creëren we een wetenschappelijke vraagbaak. Deze Raad vervult een essentiële rol bij het raadplegen van de achterban van de Vakbond voor Dieren. De Vakbond zal er vervolgens voor zorgen dat de mening van de werkende dieren met de veehouders besproken wordt. De Vakbond zal de dieren vertegenwoordigen aan de directietafels van bedrijven die producten van werkende dieren afnemen.

Dit boek is de start van een veranderingsproces. Een proces dat leidt tot het afsluiten van cao's tussen de werkende dieren en hun werkgevers. En vervolgens tot een juridisch traject om deze cao's ook wettelijk te verankeren. Die juridische status is nodig om een gelijk speelveld voor ondernemers te creëren. Dit proces is niet in beton gegoten, verre van dat. Ik weet niet waar we de komende jaren tegenaan zullen lopen, welke kennis we ontberen om op een zinvolle manier namens de werkende dieren te kunnen spreken; welke weerstand we gaan ervaren van werkgevers die van mening zijn dat alleen zij bepalen welke 'arbeidsafspraken' ze maken met hun werkende dieren; hoe snel de maatschappij gaat inzien dat onze huidige manier van omgaan met dieren niet langer acceptabel is. Wat ik wel weet, is dat alleen al in Nederland miljoenen werkende dieren een beter leven verdienen. En daar probeer ik met de Vakbond en met dit boek een bijdrage aan te leveren. Heel veel andere mensen kunnen ook een waardevolle bijdrage leveren. Wetenschappers en dierenbeschermers, maar ook ondernemers, brancheorganisaties, supermarktketens en zuivel- en vleesverwerkende bedrijven. Iedereen die de vruchten plukt van het werk dat deze dieren leveren. Iedereen die zich betrokken voelt. Doe je mee?